

Nemzetközi denevérvédelem

Fülek Csaba

Környezetvédelmi Minisztérium Természetmegőrzési Főosztály 1121 Budapest, Költő u. 21.

Abstract

Conservation of bats at international level

Background

Having recognised the problems, the threatening factors as well as the need for co-operation, a kind of international Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals was concluded by representatives of several states in Bonn, in 1979. Hungary has been the Party to this convention from the very beginning. Under the umbrella of the Bonn Convention, a special Agreement on the Conservation of Bats in Europe was adopted in 1991.

The aim of this agreement is to preserve the populations of bat species throughout the continent.

Additional significant convention in the field of nature conservation is the Bern Convention under the aegis of the Council of Europe. Our country acceded to this convention in 1990.

Finally, the integration process of EU should be mentioned, because Hungary has to carry out some tasks have arisen from law harmonization and as prescribed by the Habitat Directive.

Fundamental obligations derived from international conventions

1. Obligations derived from the Agreement on the Conservation of Bats in Europe.
2. Obligations from the Bern Convention.

International co-operations

There have been several international projects started and still in progress in Europe. Single species conservation programmes, a transboundary programme on the conservation of bats in a particular area as well as studies for the conservation of bats living in certain habitat types can be found.

A number of meetings attended by the representatives of different countries were also held in 1996-1997.

Obligations to be implemented looking towards our accession to the EU

Conservation of bats has been regulated by Habitat Directive from the acquis of EC. According to this Directive 10 species (listed in Annex II of the Directive) should be taken into account in identification of sites to be designated to the Natura 2000 network.

Secondly, for all bat species occurring in Hungary have to be taken the requisite measures to establish a system of strict protection.

Előzmények

A fenyegető veszélyeket, problémákat, valamint az összehangolt munka szükségességét felismerve 1979-ben, Bonnban számos ország részvételével elfogadtak egy nemzetközi egyezményt a vadon élő vándorló állatfajok védelme érdekében. Magyarország már az első körben aláírta ezt a Bonni Egyezményt, amely 1983-ban lépett hatályba.

1985-ben a felek I. konferenciáján határozat született egy nemzetközi denevérvédelmi megállapodás kidolgozá-

sára. Miután több európai állam elfogadta, majd később – megfelelő számban – aláírta, 1994 januárjától érvénybe lépett kontinensünk denevérfajainak védelme érdekében a megállapodás. 1997. év végéig összesen 13 ország az alábbi sorrendben ratifikálta: Svédország, Hollandia, Egyesült Királyság (1992); Norvégia, Németország, Luxemburg (1993); Dánia, Cseh Köztársaság, Magyarország (1994); Írország, Franciaország (1995); Portugália és Lengyelország (1996).

A megállapodás célkitűzése – a Bonni Egyezmény alapelveivel összhangban – az európai denevérfajok

populációinak megőrzése, illetve az ehhez szükséges, nemzetközileg egyeztetett intézkedések elfogadása és végrehajtása.

További jelentős, nemzetközi természetvédelmi célú szerződés a Berni Egyezmény, amelyet az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelme érdekében kötöttek meg. Hazánk 1989-ben csatlakozott hozzá.

A fentiekén kívül fontos még hangsúlyozni az EU integrációs folyamatait. Hazánk néhány évvel ezelőtt úgynevezett Társulási Megállapodást kötött, jelenleg pedig a csatlakozási tárgyalások előkészítése folyik. Csatlakozásunkat megelőző időszakban a természetvédelem területén is teljesíteniünk kell a jogharmonizációs feladatokat.

Nemzetközi egyezményekből adódó kötelezettségeink

1. Megállapodás az európai denevérek védelméről

- a) Szállás- és szaporodóhelyek felmérése, meghatározása
  - A fontosabb élőhelyek meghatározása, különös tekintettel a ritka fajokra.
  - A leltárba vett területek jelentőségének értékelése (helyi, országos, nemzetközi).
- b) Autökológiai tanulmányok
  - Fajspecifikus vizsgálatok azokra a fajokra vonatkozóan, ahol nincsenek adataink vagy csak hiányosan állnak rendelkezésre.
- c) Monitorozó rendszer felállítása és fenntartása
  - Az egyes fajok helyzetében bekövetkező változások nyomon követése.
  - A fontosabb élőhelyek rendszeres ellenőrzése.
- d) Élőhelyvédelmi irányelv kidolgozása
  - A védelemre érdemes területekre vonatkozóan országosan elfogadott irányelv kidolgozása.

A felek I. ülése elfogadott egy 3 évre szóló (1995-1998) cselekvési programot, amely a fentebb felsoroltakat is tartalmazza.

A Tanácsadó Bizottság, amelybe minden tagország delegálhat egy-egy képviselőt, 1996 áprilisában tartotta első ülését. Ezen javaslat született arra vonatkozólag, hogy a feleknek elsőbbséget kell adniuk a populáció-felmérés és monitorozás, valamint a nemzetközi együttműködési programoknak.

2. Berni Egyezmény

- a) A fajok élőhelyeinek felkutatása
  - A fontosabb telet-, pihenő- és szaporodó-helyek meghatározása.

Nemzetközi együttműködések

Több fontos nemzetközi együttműködési program is folyamatban van napjainkban:

Populációgenetikai vizsgálatok a korai denevér állományaiiban. A következő országokból vesznek részt a programban: Németország, Franciaország, Ausztria, Magyarország, Lengyelország és Oroszország.

Erdőben élő denevérek védelme – Tanulmányok és ajánlások: Németország, Svájc és Ausztria.

Határokon átnyúló denevérvédelem (LIFE projekt): Belgium, Luxemburg, Franciaország és Németország.

A különböző típusú téli szálláshelyek jelentőségének vizsgálata Brandenburg tartományban: Németország és Lengyelország.

A kis patkósdenevér védelme: Cseh Köztársaság, Szlovákia és Németország.

A hosszúsárnyú denevér védelme: Ausztria, Cseh Köztársaság, Magyarország, Románia, Szlovákia és Ukrajna. A program beindítását hazánk kezdeményezte.

Az európai denevérfajok terepi azonosítása, számlálása és monitorozása – Kézikönyv: Dánia és Svédország.

Vonulási útvonalak és vándorlási szokások vizsgálata. A Tanácsadó Bizottság az alábbi fajokat javasolta a programba (zárójelben a megbízott koordinátor neve):

- Tavi denevér (Peter Lina)
- Durvavitorlájú denevér (Peter Lina)
- Korai denevér (Peter Boye)
- Hosszúsárnyú denevér (Luisa Rodrigues)

Fajmonitorozási programok (tervezet) az alábbi fajokra:

- Kis patkósdenevér
- Közönséges és hegyesorrú denevér
- Nagyfülű denevér
- Hosszúlábú denevér

- Kései és északi denevér
- Hosszúszárnyú denevér

Élőhelyvédelmi programok (tervezet):

- Denevérek szempontjából európai jelentőségű barlangok jegyzékének összeállítása (Tony Hutson és a EUROBATS Titkárság).
- Denevérbarát erdőgazdálkodás – irányelvek kidolgozása (Peter Boye és a Titkárság).

Jelentősebb tudományos tanácskozások Európában, 1996-97-ben:

- VII. Európai Denevérkutatási Szimpózium, 1996. augusztus, Hollandia.
- A Bat Conservation Trust országos konferenciája, 1996. szeptember, Egyesült Királyság.
- A Nature Conservation Federation of Germany éves tudományos kongresszusa, 1996. szeptember, Németország.
- Konferencia a Kárpátok denevéreiről, 1996. december, Lengyelország.
- Tanácskozás a pisze denevérek védelméről, 1997. szeptember, Németország.
- A Bat Conservation Trust éves országos konferenciája, 1997. szeptember, Egyesült Királyság.
- Tanácskozás a hosszúszárnyú denevérek védelméről, 1997. szeptember, Magyarország.
- Az S.F.E.P.M. éves konferenciája, 1997. november, Franciaország.

Várható kötelezettségeink az EU csatlakozásunk tükrében

A közösségi jogszabályok közül a természetvédelmet, azon belül is a denevérvédelmet, a Tanács 92/43/EGK irányelve érinti. Az irányelv az EU tagállamaiban a természetes élőhelyeket, valamint a vadon élő állat- és növényvilágot szabályozza. Magyarország számára előírás, hogy csatlakozásunk időpontjáig ennek a jogszabálynak a rendelkezéseit beépítse a hazai jogrendbe. Az esetleges nehézségeket (pl. ha egyes szabályozás bevezetését az ország csak későbbi időpontban tudná teljesíteni) a csatlakozási tárgyalások során jeleznünk kell. Ugyancsak meg kell említeni, amennyiben a közösségi előírásoknál szigorúbbakat akarunk megtartani.

A denevérfajok esetében az alábbiakat kell figyelembe vennünk:

1. Az EU-ban napjainkban zajlik a *Natura 2000* néven egy élőhelyvédelmi hálózat kialakítása. A hálózatot azok a területek (special areas of conservation) alkotják, amelyek megfelelnek a III. függelékben lefektetett szempontoknak az egyes élőhely típusokat, állat- és növényfajokat figyelembe véve.

Állat- és növényfajok esetében a szempontok a következők:

- A II. függelékben szereplő fajokra vonatkozik.
- Milyen az érintett területen valamely faj populációjának mérete és sűrűsége országos viszonylatban?
- Milyen az adott élőhely állapota, valamint helyreállításának lehetősége a figyelembe vett fajok ökológiai igénye szempontjából?
- Milyen a területen élő populáció elszigeteltségének mértéke a faj természetes elterjedési területéhez képest?
- Milyen a terület globális jelentősége a szóbanforgó faj megőrzése szempontjából?

A fentieket figyelembe véve minden egyes tagországnak össze kell állítania egy területi listát. Az Európai Unió Bizottságához benyújtandó listán szereplő területeknek az eddigieken felül tartalmaznia kell még a következőket: *név, földrajzi elhelyezkedés, területnagyság, valamint térképi megjelenítés.*

Az alábbi, hazánkban előforduló, fajok szerepelnek a II. függelékben: *a patkósdenevérek mindhárom faja, csonkafülű denevér, tavi denevér, nagyfülű denevér, közönséges denevér, hegyesorrú denevér, hosszúszárnyú denevér és a pisze denevér.*

2. Az irányelv IV. függelékében felsorolt fajok esetében szigorú védelmi intézkedésekre van szükség. *Tilos:*
  - az egyedek minden nemű szándékos befogása és elejtése;
  - a szándékos zavarásuk, különösen a szaporodási, utódnevelési, telelési és vándorlási időszakban;
  - a szaporodó- és pihenőhelyek szándékos rongálása és pusztítása.

További szigorú előírások vonatkoznak a tartásukra, kereskedelmükre ésállításukra. Az Európában előforduló valamennyi denevérfajra vonatkozik.